

Geen kwaad woord over Martha U. op Vliethoven

Van een onzer verslaggevers
DELFTZIJL - Wie problemen had deed nooit tevergeefs een beroep op Martha U. (42). De verpleegkundige van het geriatrisch verpleeghuis Vliethoven in het Groningse Farmsum (gemeente Delfzijl) nam snipperdagen op als een buurtbewoner haar nodig had. Geen moeite was te veel. In de Molukse kerk nam ze het initiatief tot de oprichting van een gospelgroep; in de vrouwenvereniging speelde ze een belangrijke rol.

Op Vliethoven wordt zij vergeleken met moeder Teresa; het dorp bewondert de gescheiden vrouw om haar sociale inzet. Dat zij heeft bekend vier demente patiënten met een overdosis insuline te hebben gedood brengt daarin geen verandering. Collega's en bekenden zijn verbijsterd, maar geen mens twijfelt aan haar goede bedoelingen.

In de media wordt Martha U. 'Engel des doods' genoemd, een term die steeds wordt ge-

bruikt als een verpleegkundige meent over leven en dood van patiënten te moeten beslissen. Farmsum is daar boos over: een engel ja, maar de Engel des Doods was dokter Joseph Mengele die in het concentratiekamp Auschwitz over leven en dood besliste. Met hem mag Martha niet worden vergeleken.

Martha U. verklaarde tijdens verhoren uit mededogen hebben gehandeld. De psycho-gerontoloog drs H. Buijssen kan zich daar wel wat bij voorstellen. „Ik weet natuurlijk niet hoe ernstig het lijden van haar slachtoffers was”, zegt hij, „maar bij demente bejaarden word je voortdurend geconfronteerd met onmogelijkheden. Er valt niets te bereiken. Tegen het verdriet van die mensen is er geen medicijn en vaak heb je geen toegang tot ze.

„Wat is dan helpen? Als je bij zo iemand betrokken bent, wordt het heel moeilijk. Voor de patiënt is het leven gereduceerd tot wachten op de dood en als je

dan de taak op je hebt genomen het lijden van anderen te verzachten...”

Buijssen deed onderzoek naar het effect van menselijk leed op verpleegkundigen. Tot zijn verbazing is zijn boek, *Traumatische ervaringen van verpleegkundigen, als je beroep een nachtmerrie wordt*, het eerste over dit onderwerp. De uitkomsten van zijn onderzoek waren verbijsterend.

„Algemeen wordt aangenomen dat verpleegkundigen geen moeite hebben met hun werk”, zegt hij, „maar ze raken wel degelijk van slag door de ellende die patiënten moeten doorstaan. Ze komen er door in de ziektewet en de WAO. „Artsen werken niet langer dan een half jaar achter elkaar op de intensieve zorg van een ziekenhuis omdat de belasting anders te zwaar wordt. Verpleegkundigen werken er vaak jaren. Ik sta altijd verbaasd over wat een meisje van 17 in dit vak aankan, maar het raakt hen enorm. Voor de

dertigste verjaardag haakt één op de vijf mensen in de verpleging af omdat het te zwaar wordt.”

Uit brieven van verpleegkundigen die aan zijn onderzoek meewerkten, blijkt dat de hulpverleners slachtoffer van een beroeps cultuur zijn. „Die brieven zijn aangrijpend. Hulpverleners wanen zich soms schuldig aan de dood van een patiënt, menen dat ze tekort zijn geschoten, maar praten daar niet over omdat je een *softie* bent als je er niet tegen kunt.”

Elk beroep heeft zijn eigen fantasieën. In de verpleging heeft dat soms tot gevolg dat men, onbewust, van een patiënt eist dat-ie beter wordt. Bij demente bejaarden is daarvan geen sprake. Herstel is uitgesloten. „Eigenlijk zijn daar maar twee vormen van redding mogelijk”, zegt Buijssen. „Het intensiveren van de momenten van geluk en de totale redding: iemand van het leven af helpen. Maar dat zeg ik meer intuïtief, er

is geen onderzoek naar gedaan.”

Bij Martha U., die uitzonderlijk betrokken was bij haar medemensen, kan volgens Buijssen een rol hebben gespeeld dat patiënten haar hebben gevraagd een eind aan hun lijden te maken. „Dat kan zelfs als iemand heel diep weggezonden is”, zegt hij. „Die patiënten kunnen een helder moment hebben, waarop even een deurtje open gaat, en bewust die vraag stellen.”

De psycho-gerontoloog vindt ook dat leidinggevend en collega's in de verpleegkundige beroepen meer aandacht voor elkaar moeten hebben. „Als iemand zichzelf zo wegcijfert, alles weggeeft, tot het persoonlijk leven toe, als Martha U., zou er ingegrepen moeten worden”, zegt hij. „Dan moet je iemand tegen zichzelf in bescherming nemen. Maar ja, de praktijk is dat ze de hemel worden ingeprezen en in de beroeps cultuur geldt weer dat je zelf bepaalt waar de grenzen liggen.”